

## Suuri valiokunta

**Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi jätteistä annetun direktiivin 2008/98/EY muuttamisesta (jätepuitedirektiivin muutos)**

**Valtioneuvostolle**

### JOHDANTO

#### *Vireilletulo*

Valtioneuvosto on toimittanut eduskunnalle perustuslain 96 §:n mukaisen selvityksen (U 67/2023 vp) ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi jätteistä annetun direktiivin 2008/98/EY muuttamisesta (jätepuitedirektiivin muutos).

#### *Lausunnot*

Asiasta on annettu seuraavat lausunnot:

- ympäristövaliokunta YmVL 21/2023 vp
- maa- ja metsätalousvaliokunta MmVL 16/2023 vp

#### *Asiantuntijat*

Valiokunta on kuullut:

- neuvotteleva virkamies Siren Stén, ympäristöministeriö
- neuvotteleva virkamies Minna Huttunen, maa- ja metsätalousministeriö

Valiokuntaan on saanut kirjallisen lausunnon:

- Ahvenanmaan maakunnan hallitus

### VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

#### *Ehdotus*

Euroopan komissio antoi heinäkuussa 2023 ehdotuksen jätepuitedirektiivin muuttamiseksi. Ehdotuksen tavoitteena on vähentää tekstiili- ja elintarvikealan ympäristö- ja ilmastovaikutuksia asettamalla jäsenvaltioille sitova vastuu elintarvikejätteen vähentämisestä elintarvikkeiden toimitusketjussa ja kotitalouksissa sekä tehostamalla kiertotalousperiaatteiden mukaisesti tekstiilien kierrätystä, uudelleenkäyttöä ja jätehuoltoa jätehierarkian mukaisesti. Tekstiilien laajennetulla

## **Valiokunnan lausunto SuVL 15/2023 vp**

tuottajavastuulla pannaan täytäntöön saastuttaja maksaa -periaate. Ehdotuksen tavoitteena on myös ehkäistä tekstiilijätteiden laittomia siirtoja EU:n ulkopuolelle.

### ***Valtioneuvoston kanta***

Valtioneuvosto pitää erittäin kannatettavana yhtenäistä lainsäädäntöä EU:n alueella elintarvike- ja tekstiilijätteelle ja tukee ehdotuksen tavoitteita vähentää tekstiilien ja elintarvikkeiden ympäristövaikutuksia koko niiden elinkaaren ajan. Jätepuitedirektiivin etusijajärjestyksen ja uudelleenkäytön vahvistaminen on erittäin tärkeää. Valtioneuvosto suhtautuu kuitenkin varauksellisesti elintarvikejätteen vähentämisen sitoviin tavoitteisiin kotitalouksien elintarvikejätteen osalta, tuottajavastuun määrittelemiseen yksityiskohtaisemmin kuin jo voimassa olevassa jätepuitedirektiivissä sekä kaiken kerätyn tekstiilituotteen määrittelemiseen jätteeksi.

Valtioneuvoston kannan yksityiskohdat käyvät ilmi valtioneuvoston kirjelmästä U 67/2023 vp.

### ***Ahvenanmaan maakunnan hallituksen kanta***

Ahvenanmaan maakunnan hallitus suhtautuu myönteisesti siihen, että komissio ehdottaa toimenpiteitä elintarvike- sekä tekstiilijätteen määrän vähentämiseksi sekä kierrätyksen tehostamiseksi. Maakunnan hallitus huomauttaa kuitenkin, että erillisillä pienillä alueilla, kuten saarilla, markkinat, resurssit ja jätevirrat ovat pieniä. Pienillä alueilla hallinnollinen taakka voi muodostua kohtuuttoman suureksi saavutettava hyöty huomioon ottaen. Ehdotuksen yksityiskohtaisuutta tulisi keventää ja se tulisi laatia siten, että jäsenvaltioiden on mahdollista säätää omat ratkaisunsa täytäntöönpanossa.

## **VALIOKUNNAN PERUSTELUT**

### ***Yleistä***

(1) Suuri valiokunta tukee ehdotuksen tavoitteita vähentää tekstiili- ja elintarvikealojen ympäristö- ja ilmastovaikutuksia, edistää YK:n kestävä kehityksen tavoitteita sekä varmistaa korkea-tasoinen ympäristön- ja terveydensuojelu.

(2) Suuri valiokunta katsoo, että ylikansallisiin ilmasto- ja ympäristöhaasteisiin vastaamiseksi on tärkeää laatia yhteiset EU-tason pelisäännöt ja tavoitteet elintarvike- ja tekstiilijätteen vähentämiseksi. Neuvottelujen lopputuloksena syntyvän sääntelyn tulee tehokkaasti vähentää eri sektoreilla elintarvikejätteen määrä ja ruokahävikkiä, edistää ruokaturvaa, parantaa tekstiilien jätetuotteen jättehieron mukaisesti, vahvistaa tekstiilien uudelleenkäytön asemaa ja muuttaa tekstiilialaa kestävämpään suuntaan. Samalla on syytä välttää yksityiskohtaista ja muun EU-lainsäädännön kannalta päällekkäistä sääntelyä ja varmistaa, että sääntely takaa tasapuoliset toimintaolosuhteet elintarvike- ja tekstiilialan toimijoille sekä tukee markkinalähtöistä ja toimivaan kilpailuun perustuvaa kiertotaloutta.

(3) Ympäristövaliokunnan (YmVL 21/2023 vp) ja maa- ja metsätalousvaliokunnan lausuntojen (MmVL 16/2023 vp) perusteluihin viitaten suuri valiokunta katsoo, että asiassa keskeisimpinä

## Valiokunnan lausunto SuVL 15/2023 vp

neuvottelukysymyksinä on pidettävä esityksiä kotitalouksille asetettavasta sitovasta elintarvikejätteen vähentämisvelvoitteesta, tekstiilien laajennetusta tuottajavastuujärjestelmästä sekä kierrätettyjä tekstiilejä koskevasta jätteen määritelmästä.

### *Elintarvikejätteen vähentämistä koskevat tavoitteet*

(4) Ehdotuksen keskeisenä tavoitteena on velvoittaa jäsenvaltiot toimenpiteisiin, joilla vähennetään elintarvikejätteen määrää elintarvikkeiden toimitusketjussa ja kotitalouksissa. Komissio esittää jäsenmaille oikeudellisesti sitovia elintarvikejätteen vähentämistavoitteita. Elintarviketeollisuuden vähentämistavoite olisi 10 prosenttia ja vähittäiskaupassa, ravintoloissa, ruokapalveluissa sekä kotitalouksissa vähentämisvelvoite olisi 30 prosenttia. Ehdotuksen mukaan velvoitteet on täytettävä vuoden 2030 loppuun mennessä. Velvoitteiden laskennassa käytetään vertailuvuotena vuotta 2020 tai tätä aikaisempaa vuotta, jos tietoja on kerätty direktiivin edellyttämällä tavalla.

(5) Valtioneuvoston tavoin suuri valiokunta suhtautuu myönteisesti tavoitteeseen vähentää elintarvikejätteen määrää ketjun eri osissa. Kuten maa- ja metsätalousvaliokunta ja ympäristövaliokunta toteavat, elintarvikejätteen ja erityisesti ruokahävikin määrän vähentäminen on ympäristösyistä ja taloudellisesti tärkeää ja tarkoituksenmukaista.

(6) Suuri valiokunta yhtyy maa- ja metsätalousvaliokunnan arvioon siitä, että elintarvikejätteen sitovat vähentämistavoitteet on perusteltua asettaa erikseen elintarviketeollisuudelle, elintarvikkeiden vähittäiskaupalle ja muulle jakelulle sekä ravintoloille ja ruokapalveluille sekä kotitalouksille, koska elintarvikejätettä ja ruokahävikkiä syntyy ruokaketjun eri vaiheissa eri syistä.

(7) Suuri valiokunta toteaa, että Suomessa tehdään julkisella ja yksityisellä sektorilla jo nykyisin paljon YK:n ruokahävikin vähentämistavoitteen saavuttamiseksi. Suuri valiokunta pitääkin kansallisen liikkumavaran varmistamiseksi perusteltuna ehdotettua mahdollisuutta käyttää vähentämistavoitteen määrittelyssä aiempaa vertailuvuotta kuin vuotta 2020. Tällöin jo aiemmin elintarvikejätteen vähentämiseksi tehty kansallinen työ voidaan ottaa huomioon.

(8) Suuri valiokunta katsoo, ettei kotitalouksille tulisi säätää ehdotetun kaltaista oikeudellisesti sitovaa elintarvikejätteen vähentämisvelvoitetta, vaikka suuri osa elintarvikejätteestä syntyykin kotitalouksissa.

(9) Kuten maa- ja metsätalousvaliokunta toteaa, ruokaketjun ammattimaiset toimijat voivat eri tavoin panostaa ruokahävikin ja elintarvikejätteen määrän vähentämiseen tehostamalla syömäkelpoisen ruoan jatkojakelua ja jalostamalla syömäkelvottomista osista esimerkiksi rehua. Kotitalouksille nämä vaihtoehdot eivät ole samalla tavalla käytettävissä. Maa- ja metsätalousvaliokunta kiinnittää huomiota myös siihen, kotitalouksissa tehokkaita vähentämistoimia voidaan kohdistaa vain ruokahävikkiin. Koska ruokahävikki on vain osa elintarvikejätettä, ruokahävikin vähentäminen ei johtaisi elintarvikejätteen kokonaismäärän merkittävään vähenemiseen. Elintarvikejätteen vähentämisvelvoite on maa- ja metsätalousvaliokunnan mukaan ristiriidassa myös kasvispohjaisen ruokavalion edistämisen tavoitteen kanssa, sillä kasvien ja hedelmien hyödyntämisestä syntyy paljon syömäkelvotonta jätettä. Suuri valiokunta yhtyy maa- ja metsätalousvaliokunnan arvioihin ja katsoo, että direktiivissä tulee asettaa kotitalouksille vain ei-sitovia elin-

## **Valiokunnan lausunto SuVL 15/2023 vp**

tarvikejätteen vähentämistavoitteita. Ympäristövaliokunnan lailla suuri valiokunta pitää kuluttajille suunnattua neuvontaa ja erilaisia kannusteita tarkoituksenmukaisempana tapana vähentää kotitalouksien ruokahävikkiä.

### ***Tekstiilijätteen tuottajavastuu***

(10) Komissio ehdottaa laajennetun tuottajavastuujärjestelmän käyttöönottamista tekstiileille. Jäsenvaltioiden tulisi varmistaa, että kotitalouksien tekstiili- ja jalkinetuotteiden tuottajia koskivat nykyisen jättepuitedirektiivin 8 ja 8a -artikloiden mukainen laajennettu tuottajavastuu, kun tuotteet asetettaisiin saataville ensimmäistä kertaa markkinoille jäsenvaltion alueella. Tarkoituksena on panna täytäntöön saastuttaja maksaa -periaate. Jäsenvaltioiden tulisi varmistaa, että tekstiili- ja jalkinetuotteiden tuottajat vastaisivat käytettyjen sekä jätteenä kerättyjen tekstiili- ja jalkinetuotteiden keräyksestä ja sen jälkeisestä jätehuollosta, kerättyjen sekalaisten yhdyskuntajätteiden koostumustutkimuksen suorittamisesta, kestävästä kulutuksesta tiedottamisesta, raportoinnista toimivaltaisille viranomaisille ja tutkimus- ja kehittämistoiminnan tukemisesta lajittelu- ja kierrätysprosessien parantamiseksi.

(11) Suuri valiokunta suhtautuu myönteisesti tekstiilien uudelleenkäytön aseman vahvistamiseen EU-lainsäädännön keinoin ja tukee ehdotettua vaiheittaista lähestymistapaa, jossa tekstiilien kierrätykselle sekä uudelleenkäytölle ja sen valmistelulle vahvistetaan tarkemmat tavoitteet sen jälkeen, kun luotettavaa tietoa on raportoinnin kehittymisen myötä saatu.

(12) Ympäristövaliokunnan lailla suuri valiokunta pitää perusteltuna, että tekstiilien laajennettu tuottajavastuu harmonisoidaan EU-alueella. Ympäristönäkökohtien kannalta ja tasapuolisten kilpailuolosuhteiden takaamiseksi on tärkeää, että myös tekstiilien etäkauppa saadaan mahdollisimman kattavasti tuottajavastuun piiriin ja osallistumaan tuotteiden elinkaarenaikaisten kustannusten hoitamiseen.

(13) Valtioneuvoston tavoin suuri valiokunta pitää tärkeänä, että neuvotteluissa edistetään ratkaisuja, jotka mahdollistavat kansallisten jätehuoltojärjestelmien erityispiirteiden huomioimisen. Tämän vuoksi suuri valiokunta suhtautuu varauksellisesti siihen, että ehdotuksessa tuottajavastuun soveltamisala on määritelty muista tuottajavastuun soveltamisen piiriin kuuluvista aloista poikkeavalla tavalla. Kuten ympäristövaliokunta huomauttaa, ehdotetussa muodossaan laajennetun tuottajavastuun piiriin tulisi vain noin 18 prosenttia tekstiilijätteestä, kun tuottajavastuu on rajattu koskemaan vain kotitalouksissa käytettäviä tekstiili- ja jalkinejätteitä. Lisäksi tuottajien kustannusvastuu ulottuisi nykykäytännöstä poikkeavasti sosiaalisten yritysten ja muiden uudelleenkäyttötoimijoiden jätehuoltokustannuksiin saakka.

### ***Tekstiilijätteen määritelmä***

(14) Ehdotuksen mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että kaikkia erikseen kerättyjä käytettyjä tekstiili- ja jalkinetuotteita pidetään jätteenä, ja niihin sovelletaan EU:n jätelainsäädäntöä, kunnes koulutettu lajittelija on suorittanut lajittelutoimenpiteen uudelleenkäyttöä ja kierrätystä varten. Erilliskerätyt käytetyt sekä jätteenä kerätyt tekstiilit ja jalkineet on lajiteltava sen varmistamiseksi, että ne käsitellään jätehierarkian mukaisesti. Uudelleenkäyttöön tarkoitettujen tekstii-

## **Valiokunnan lausunto SuVL 15/2023 vp**

lien käsittelyn tulee täyttää jätepuitedirektiivissä esitetyt vaatimukset, jotta tekstiilejä ei enää pidettäisi jätteenä. Tavoitteena on estää tekstiilijätteen vieminen kolmansiin maihin.

(15) Suuri valiokunta pitää tärkeänä, että EU-tason toimin pyritään ehkäisemään tekstiilijätteen laitonta vientiä kolmansiin maihin, joissa ei ole edellytyksiä jätteen asianmukaiseen käsittelyyn. Suuri valiokunta pitää kuitenkin valtioneuvoston ja ympäristövaliokunnan lailla tärkeänä, ettei tämän tavoitteen saavuttamiseksi päädytä tiukkaan sääntelyyn, jossa kaikki kierrätetty tekstiili, mukaan lukien suoraan uudelleenkäyttöön kerättävä tekstiili, määriteltäisiin direktiivissä jätteeksi. Tällainen ratkaisu muuttaisi merkittävästi nykykäytäntöä ja lisäisi osaltaan tarpeettomasti hallinnollista taakkaa, kun uudelleenkäyttöä palvelevat toimet, kuten vaatteiden ja jalkineiden erilliskeräys ja lajittelu, muuttuisivat jätteenkäsittelyksi ja kuuluisivat esimerkiksi ympäristölupaa koskevan sääntelyn piiriin.

### **VALIOKUNNAN LAUSUNTO**

Suuri valiokunta ilmoittaa,

*että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.*

## **Valiokunnan lausunto SuVL 15/2023 vp**

Helsingissä 8.12.2023

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Heikki Autto kok

1. varapuheenjohtaja Laura Huhtasaari ps

2. varapuheenjohtaja Maria Guzenina sd

jäsen Sanna Antikainen ps

jäsen Juho Eerola ps

jäsen Ritva Elomaa ps

jäsen Elisa Gebhard sd

jäsen Ville Kaunisto kok

jäsen Teemu Keskisarja ps

jäsen Kimmo Kiljunen sd

jäsen Jani Kokko sd

jäsen Merja Kyllönen vas

jäsen Helena Marttila sd

jäsen Matias Mäkynen sd

jäsen Maria Ohisalo vihr

jäsen Susanne Päivärinta kok

jäsen Onni Rostila ps

jäsen Aura Salla kok

jäsen Saara-Sofia Sirén kok (osittain)

jäsen Sari Tanus kd

jäsen Sinuhe Wallinheimo kok

jäsen Eerikki Viljanen kesk

varajäsen Inka Hopsu vihr

varajäsen Pia Kauma kok (osittain)

varajäsen Jani Mäkelä ps

varajäsen Anders Norrback r

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Anna Sorto